Koolitatud spetsialistid aitavad vähendada perevägivalda Eestis

Koolitus 26.09.2021 Pärnu

Lähisuhtevägivalla olemus, liigid, soodustavad tegurid, põhjused ja tagajärjed

Margo Orupõld

Iceland Liechtenstein Norway grants

PÄRNU NAISTE VARJUPAIK

NTTK
Vägivallast on väljapääs!

ühendus vägivallavaba elu kaitseks

RÓTIN

Täna räägime:

- Mõisted
- Lähisuhtevägivald (LSV) Eestis
- LSV areng
- Sooideoloogia
- LSV olemus
- LSV põhjused
- LSV tagajärjed

Mõisted (EN konventsioon)

- **Naistevastane** vägivald – soopõhine inimõiguste rikkumine ning diskrimineerimine.
- **Lähisuhtevägivald (LSV)** – vägivald kahe inimese vahel lähisuhetes.
- **Perevägivald** - ühendab abielu või põlvnemist.
- **Vägivallatseja-** isik, kes kasutab sundiva kontrolli meetodit.

Täna Eestis

Soopõhine vägivald on varjatud ja laialt levinud probleem.

Statistiliselt on **kodu naise jaoks kõige ebaturvalisem koht.**

Vägivalla kogemisega kaasnev füüsiline, vaimne ja emotsionaalne kannatus viib inimese toimetuleku halvenemiseni.

Suurem osa ohvritest ei räägi vägivallast kellelegi ega pöördu kuhugi abi saamiseks.

Riigile kulukas. **116,5 miljonit eurot aastas.**

Justiitsministeeriumi andmetel:

Politseisse tehtud avaldusi:

- 2010.aastal **1200** avaldust
- 2011.aastal **1939** avaldust
- 2012 aastal **2231** avaldust
- 2013 aastal **2752** avaldust
- 2014 aastal **2721** avaldust
  (9285 teadet pol-sse)
- 2015 aastal **2997** avaldust
(12098)
- 2016 aastal **3017** avaldust
- 2017 aastal **2632** avaldust
- 2018 aastal **3607** avaldust
- 2019 aastal **4119** avaldust
- 2020 aastal **3987** avaldust

Perevägivallaga seotud **tapmisi:**

2015.a. 5 (+5katset)

2013.a. 18

2012.a. 20

2011.a. 17

2018.a. 7

2019.a. 5

2020.a. 16

Areng Eestis

Eesti Vabariigi Põhiseadus, vastu võetud rahvahääletusel **28.06.1992**.

§**12.** Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, **soo**, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.

Soolise võrdõiguslikkuse seadus (07.04.2004).

§**1 lg 1** Seaduse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenev **sooline võrdne kohtlemine.**

Istanbuli konventsioon 11.05.2011 EN naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konvensioon.

2.12.2014 Strasburis Eesti allkirjastas. 25. sept 2017 — President Kersti Kaljulaid kuulutas välja seaduse, mis jõustus 1.02.2018.a.

1.01.2015 karistusseadustikus perevägivald raskendavaks asjaoluks.

ÜRO algatusel alates **1999**-st aastast **25.november** rahvusvaheline naistevastase vägivalla vastu võitlemise päev

2002.a. avati Tartus esimene naiste varjupaik Eestis lähisuhtevägivalla ohvritele.

Naistevastane vägivald

Vägivald on süvasotsiaalne probleem ning selle mustrite nähtavaks tegemise ja muutmise teekond on pikk.

Naised kannatavad paarisuhtes vägivalla all sagedamini kui mehed. Seetõttu keskenduvad ka paljud teoreetilised käsitlused naise vastu suunatud vägivallale.

Peamisteks vägivalla põhjusteks on:

- **naiste ebavõrdne olukord võrreldes meestega**
- **võimuhierarhia**
- **seksism**

Patriarhaalne ühiskond soosib meeste võimupositsiooni naiste üle ning naiste allumist meestele ning selliseid soorolle sotsialiseeritakse juba lapsepõlvest peale.

Ajalugu on meeste lugu

- Teame lahinguid, kangelasi, sõdu.
- Otsustaja antiikajast mees juba.
- Kolmainsus (isa-poeg-pühavaim).
- Suled peas ja mõõk käes läheb kedagi tapma.
- Jõud on respekteeritud ja edasiviiv.
- Jõuga on mees sooliselt eelistatud seisus.

Sugu ja soolisus

Sooline aspekt ei tähenda vaid seda, et osapooled on erineva bioloogilise soo esindajad, nagu Eestis sageli tõlgendatakse, vaid küsimus on **sugudevahelistes suhetes**, kehtivas soosüsteemis ja sooideoloogias, mis mõjutab isikuid teatud soonormide kohaselt käituma.

Ühiskond aktsepteerib, et naisel on teisejärguline roll ühiskonna põhisfäärides: võim, poliitika, tööelu.

Hoiakud ja väärtused sh vägivaldsusesse suhtumine kujuneb sotsialiseerimis- ja kasvatusprotsessides.

Tüdrukud aga kasvavad üles sisendustega, et nende puhul on kõige tähtsam olla välisele vaatlejale ja hindajale meele järgi.

Tüdrukud on korralikud ja viisakad ja nende ülesanne on olla poistele eeskujuks ja poisse parandada.

Mehed arendavad endas aktiivsust, ettevõtlikkust, karmust, võistluslikkust, vaoshoitust, naised – passiivsust, pehmust, tagasihoidlikkust, emotsionaalsust.

Taoline sooideoloogia põhjustab soolist ebavõrdsust, naiste madalamat staatust ühiskonnas ja õigustab naiste vastu suunatud vägivalda.

Üks naistevastase vägivalla ennetamise eeldus on soolise võrdõiguslikkuse edendamine.

See, mida naised ühiskonna heaks teevad, on üldsuse silmis reeglina teisejärguline, vähem märgatav ning väiksema tähtsusega.

Sooideoloogiat antakse suures osas edasi teksti ja kõnega, aga ka müütide, stereotüüpsete hoiakute, sümbolite, rituaalide või muude sotsiaalsete praktikate kaudu.

Sellepärast on oluline mõelda ja arvestada, mida meie väljaütlemised tegelikult võivad tähendada.

- **Sooline stereotüüp näidisvideod: Juhatuse koosolek, Kassa ja Aiapidu**
- https://www.youtube.com/watch?v=GzK9aYQlYu8 https://www.youtube.com/watch?v=RTJ0x2uMG2Q&t=3s
- https://www.youtube.com/watch?v=T31jLpHe1oY

.

Mõtleme koos!

1. Mida mõistame seksismi all?

2. Palun tooge näiteid seksismist kõnekeeles ja meedias.

Seksism on šovinismist lähtuv, ühe (peamiselt oma) sugupoole paremust ja suuremat väärtust rõhutav, **valdavalt naiste sildistamine meestest madalama saatusega sugupooleks.**

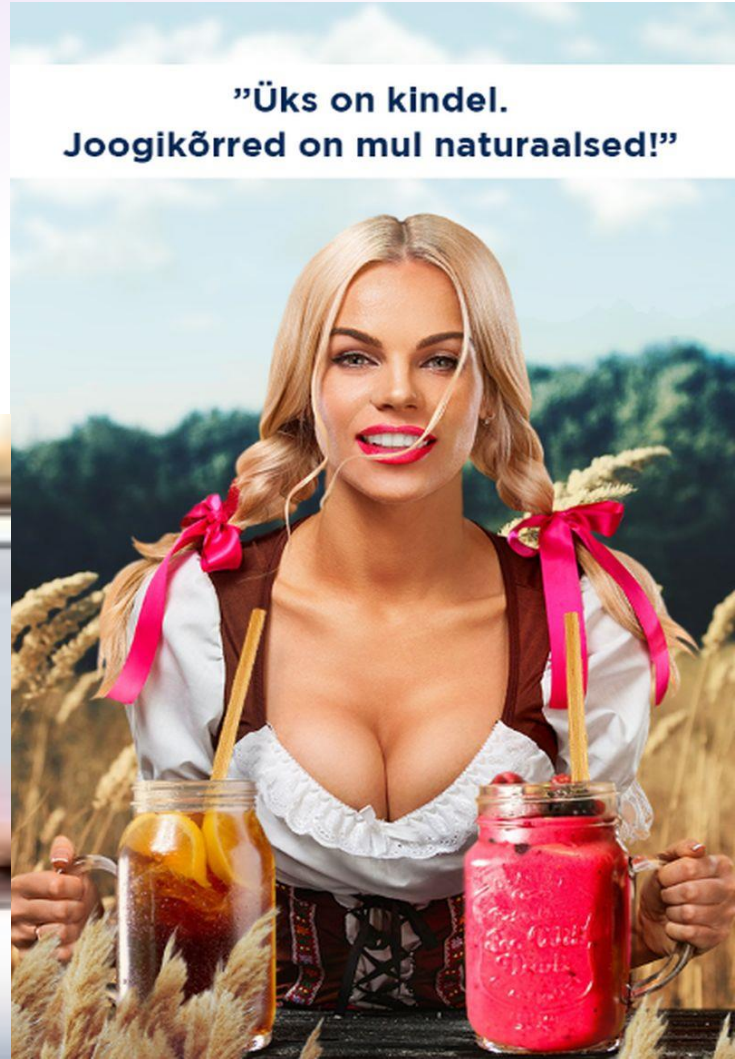

Naiste õigused

19. sajandini võis Inglismaal abikaasa *de facto* **tapp oma naise**, ilma et sellele oleks järgnenud karistus.

Naiste õigused on olnud piiratud läbi ajaloo. Valimisõigus naistel Eestis 1917.a. Šveitsis aastast 1971.

Naiste vastu suunatud vägivalda käsitletakse kui inimõiguste rikkumist.

INIMÕIGUS on indiviidi sünnipärane õigus, mis ei sõltu tema soost, rassist, usutunnistusest

Vägivald

Vägivald on iga tegu, mis on suunatud teise isiku vastu, kui see:

- teeb haiget
- vigastab
- solvab isikut
- **paneb teda tegutsema viisil, mida ta ei taha teha.**

Võim ja kontroll on kesksed elemendid vägivaldses suhtes.

VÄGIVALLA LIIGID

Vaimne

Seksuaalne

Füüsiline

Materiaalne

Väärkohtlemine, hooletusse jätmine, kultuuriline-religioosne risk, küber, eakatevastane

Vaimne vägivald

Alandamine, kriitika, negatiivse alatooniga hüüdnimed, mõnitamine, sinu sotsiaalse suhtluse piiramine, suur armukadedus, isoleerimine, sinu asjade lõhkumine, lemmikloomade vigastamine, enesetapuga ähvardamine,

hirmutamine, heaolu nõrgendamine, solvangute esitamine naljana, sündmuste erinevate versioonide esitamine, kontrolliv käitumine, läbi laste ja vanemate kahjustamise ähvardamine.

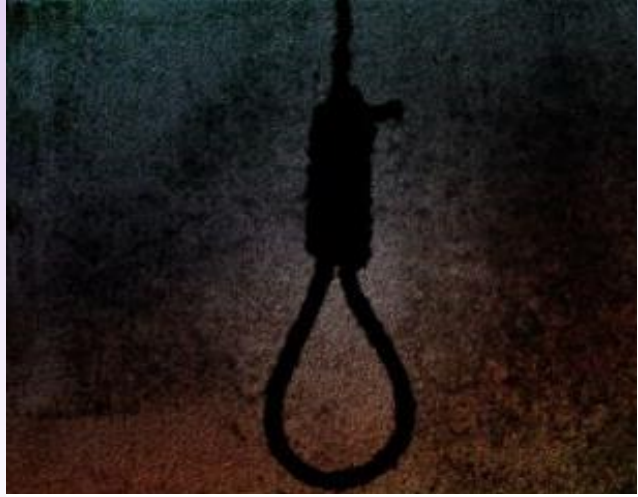

Seksuaalne

Seksi ja seksuaalse iseloomuga tegevuste pealesurumine, vägistamise katse, vägistamine, sundimine erinevatesse seksuaalvahekordadesse, abordile sundimine, sunnitud pornograafia, rasedusvastase vahendite keelamine, seksuaalse vägivallaga ähvardamine.

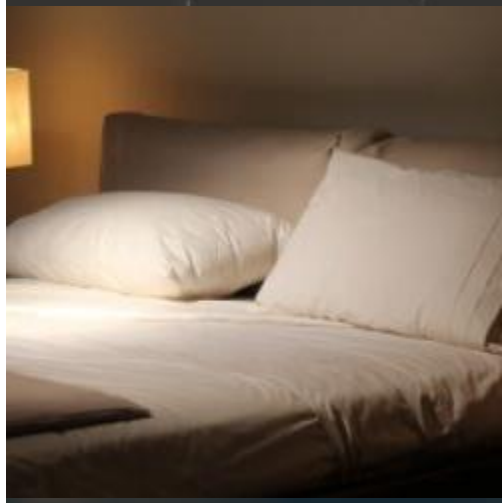

Füüsiline

Lükkamine, müksamine, löömine, kägistamine, lämmatamine, juustest sikutamine, raputamine, küünistamine, näpistamine, viskamine asjadega, tulirelva kasutamine sinu vastu, füüsilise vägivallaga ähvardamine, sund panna endale kuuletuma, tapmine, isoleerimine, kinnisidumine, sülitamine, söömisele sundimine, alkoholi tarbimisele sundimine.

Materiaalne

Iseseisvalt raha kasutamise keelamine, raha kulutamise otsustamisest eemal hoidmine, sinu raha laenamine võõrastele, sinu raha äravõtmine, sinu nimele laenude võtmine, majanduslik ähvardamine, tööl käimise keelamine, madalamale ametikohale sundimine, naisele töökoha valimine, sinu kulutuste üle otsustamine.

Kuidas kõik algab?

- Võrgutamine
- Isoleerimine (sugulased, sõbrad, töökaaslased jn
- Usalduse kadumine, üksindus.

Vägivald saab kasvada vaid vaikuses!!

Miks ta seda teeb?

Vägivallatseja **käitumine** on valdavalt **teadlik** – ta **käitub tahtlikult, mitte juhuslikult või kontrolli kaotades**.

Vägivaldne inimene suudab teise endast "endast välja viia" jättes ümbritsevale mulje, et hoopis ohver on vägivaldne.

- Vägivald on **võimu** kuritarvitamine.
- Vägivald peres on ka vägivald **laste** suhtes.
- **Ründaja on vastutav** oma tegude eest.
- Vägivald on tark ja tulemuslik.

Vägivallatseja tüübid

- **Nõudlik**: tema vajadused on esmatähtsad, väärtustab iseenda panust, suuremeelsus sõltub tujust, teda tuleb teenida, karistab, kui ei saa mida soovib.

- **Härra õige**: tema on teadja ja õpetaja, töötleb vaimselt seni kuni nõustud, sinu mõttemaailm on korrast ära, veendunud oma kõnes ja hoiakus.

- **Veesogaja**: vaidlustes rahulik, väänab naise sõnu, paneb sind tundma rumalana, teab kuidas solvata, suudab kõiki veenda, et naine on peast segi.
- **Rambo**: alandamine hirmu külvates, löövad, sest sa käitud halvasti, naisi tuleb ohjes hoida, naine on asi mehe teenimiseks.

- **Rividrilli seersant**: kontrollib kõiges, halvustab riideid, sõpru, keha, isoleeriv ja omav, äärmiselt vägivaldne, võib tappa.

- **Härra ülitundlik**: peenetundeline ja toetav, vingub ja viriseb, kasvatab teistes süütunnet, sõnaväänaja, miski pole tähtsam kui tema tunded.

- **Ohver**: enesekeskne, mängib teiste tunnetega, ainult sina saad mind muuta, teised on tema hädades süüdi, keerab kõik pea peale.

- **Playboy**: naine on loodud seksuaalsuse rahuldamiseks, ilus ja hoolitsetud.
- **Terrorist**: kontrolliv, nõudlik, jälitav, ahistav, ähvardav, ahistav, hirmu nägemine tekitab rahuldust.

Müüdid

1. *Ta on selle ära teeninud!*
2. *Ta ise provotseeris vägivalda!*
3. *Ta on lihtsalt selline vägivaldne mees/inimene!*
4. *Ainult lahkuminek võib peatada vägivaldset suhet perekonnas.*
5. *Korralikes peredes ei ole perevägivalda.*
6. *Perevägivald on häbi.*
7. *Peres ikka juhtub, alati on nii olnud.*
8. *See on pere siseasi.*

MESINÄDA-LATE FAAS

Mees palub andeks, lubab muutuda. Naine usub seda

PINGE KOGUMISE FAAS

Mees domineerib, kontrollib ja plahvatab

PLAHVATUS

Toimub füüsiline vägivald

Vägivalla tagajärjed

Kahju Eesti majandusele. Kulud **116,5 miljonit eurot aastas** (EAÜI 2016.a.).

- Langev elu kvaliteet.
- Probleemid laste suhtluskorraldusega ja laste heaolu tagamisega.
- Eluaseme ja töökoha muutus.
- Vara kaotus või vähenemine.
- Võlakohustused.
- Vaimsed terviseprobleemid.
- Kohtumenetlused, karistusasutused.
- Lapsed kordavad vanemate käitumismustreid ja kõik kordub.

Perevägivalla summaarse maksumuse hinnang Eesti andmetel (EAÜI uuring 2016.a.)

Komponent	Summa miljon €	Osakaal %
Saamata jäänud toodang	13,2	11,3
Tervishoiu teenused	12,8	11,0
Õiguskaitse teenused	13,0	11,2
Sotsiaalteenused	17,5	15,0
Isiklikud kulud ja spetsiaalteenused	3,6	3,1
Füüsiline ja emotsionaalne kahju	50,1	43,0
Laste, perevägivalla ohvritega seotud lisakulud	6,3	5,4
KOKKU	116,5	100

Kokkuvõte

Kodu naise jaoks kõige ebaturvalisem koht.

Istanbuli konventsioon jõustus Eestis 1.02.2018.a.

Peamisteks vägivalla põhjusteks on naiste ebavõrdne olukord võrreldes meestega.

Vägivald on iga tegu, mis on suunatud teise isiku vastu, kui see teeb haiget, vigastab, solvab isikut või paneb teda tegutsema viisil, mida ta ei taha teha.

Vägivald saab kasvada vaid vaikuses.

Vägivallatseja on vastutav oma tegude eest.

Vägivalla liigid ja vägivallatseja liigid.

Kulud Eestis 116,5 miljonit eurot aastas.

Tänan tähelepanu eest!

Projekti "Koolitatud spetsialistid aitavad vähendada perevägivalda Eestis" rahastatakse Euroopa Liidu struktuurivahenditest (Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Norra perioodi 2014–2021 finantsmehhanismide programm„Kohalik areng ja vaesuse vähendamine" (Local Development and Poverty Reduction)) ning kestab 18 kuud: 01.02.2021-31.07.2022

Iceland Liechtenstein Norway grants

PÄRNU NAISTE VARJUPAIK

NTTK
Vägivallast on väljapääs!

ühendus vägivallavaba elu kaitseks

RÓTIN